

EVA TUCKER
BERLİN
BİR MOZAIK

ROMAN

İNGİLİZCE ASLINDAN ÇEVİREN
BELKİS ÇORAKÇI

Eva Tucker
BERLİN
BİR MOZAIK
BİR AİLE TARİHİ

Can Yayınları: 676
Çağdaş Dünya Edebiyatı: 1666

Berlin Mosaic: A Family Chronicle, Eva Tucker
© Eva Tucker, 2005
© Can Sanat Yayınları Ltd. Şti., 2005

1. basım: Eylül 2007

Yayına Hazırlayan: Seçkin Selvi

Kapak Tasarımı: Erkal Yavi
Kapak Düzeni: Semih Özcan
Dizgi: Hayriye Kaymaz
Düzelti: Fulya Tükel

Kapak Baskı: Çetin Ofset
İç Baskı ve Cilt: Şefik Matbaası

ISBN 978-975-07-0851-0

CAN SANAT YAYINLARI

YAPIM, DAĞITIM, TİCARET VE SANAYİ LTD. ŞTİ.

Hayriye Caddesi No. 2, 34430 Galatasaray, İstanbul

Telefon: (0212) 252 56 75 - 252 59 88 - 252 59 89 Fax: 252 72 33

<http://www.canyayinlari.com>

e-posta: yayinevi@canyayinlari.com

Eva Tucker
BERLİN
BİR MOZAIK
BİR AİLE TARİHİ

ROMAN

İngilizce aslından çeviren
BELKİS DİŞBUDAK

CAN YAYINLARI

Eva Tucker, Berlin'de doğdu; ailesi o çocukken İngiltere'ye yerleşti. Öyküleri *The London Magazine*'de ve başka dergilerde yayınlandı. Tucker, *Berlin Bir Mozaik*'ten önce *İlişki* ve *Boğulma* adlı iki roman daha yazdı. Yarı Yahudi olan Eva Tucker, sonradan din değiştirerek Quaker inancını kabul etti. Joseph Roth'un *Radetzky March*'ını İngilizce'ye ilk o çevirdi. Tucker ayrıca İngiltere PEN'in Hapisteki Yazarlar Komisyonu'nda uzun yıllar görev yaptı. Tucker, halen üç kızıyla birlikte Londra'da yaşıyor..

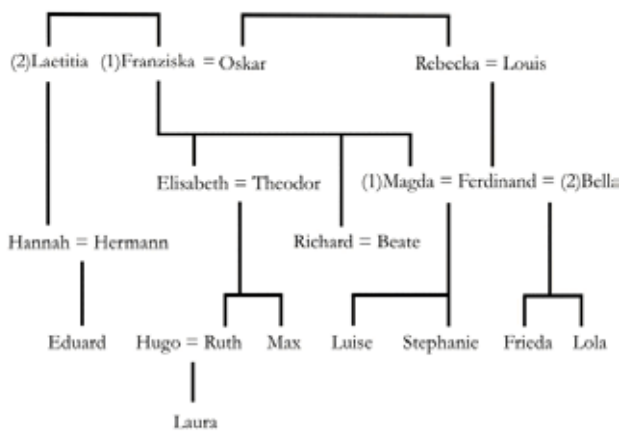
Belkıs Dışbudak, 1938 İstanbul doğumlu, İktisadi ve Ticari İlimler Akademisi mezunudur. 1968 yılında başladığı simültane tercümanlığı sürdürmekte, eğitimin çeşitli alanlarında çalışmaya büyük ilgi duymakta, 1971'den bu yana da İngilizce'den kitap çevirileri yapmaktadır. Bugüne kadar çevirdiği kitapların sayısı 300'ü aşmıştır.

Felix ve Doris Opfer'in anısına

SOYAĞACI

I

1891 – 1901: YUKARI SİLEZYA

Dışarıda köknar ağaçları eylül sıcağında hareket-sizdi. O sırada içerde doktor, “Ellerimin altında kan kaybediyor, kayıp gidiyor!” diyordu. Bir yerlerden, kapalı bir kapının ardından, yeni doğmuş bir bebeğin ağlaması duyulmaktaydı. Yatak odasında ölmek üzere olan anne, “Söz ver...” diye fısıldadı.

“Söz mü?” Laetitia ablasına korku dolu bakışlarla baktı.

“Onunla evleneceğine söz ver!”

“Ama Franziska...”

“Çocuklar.. Laetitia, söz veriyor musun?” Sesi hafifliyor, adeta yok oluyordu.

“Çocuklar tamam, elbette, ama...”

Franziska başını kaldırmayı başardı. “Oskar’la evleneceğine söz ver!” Başucundaki Kutsal Kitaba baktı. “Kitaba el bas...”

Laetitia elini Kutsal Kitaba koydu.

“Söyle, Laetitia. ‘Oskar’la evlenmeye söz veriyorum,’ de.”

“Oskar’la evlenmeye söz veriyorum.” Ablasının elini, kendi elinin üzerinde hissediyordu.

“Öp beni!”

Laetitia eğilip Franziska'yı öptü.

Odadan ayaklarının ucuna basa basa çıkarken, acaba hangimiz ölüyoruz, diye düşünüyordu.

Doktor, Oskar'a, "Yanına girebilirsin," dedi.

Laetitia yatak odasının dışında, elindeki mendili kıvıra kıvıra dolaşıyordu. Fransızca Berlin'e mektup yazıp onu buraya çağırmıştı. "Ah, lütfen eve dön, bu sefer korkuyorum." Oskar'dan da tek satır: "Ailenin sana ihtiyacı var. Gel!" Laetitia ablasını çok seviyordu; ama Oskar'ın onu sevdiğinden pek o kadar emin değildi. Kal-kıp gelmişti tabii. Cebinde bir mektup daha vardı. Sevgili Lorenz'den. Onunla Freie Bühne'de¹, Otto Brahms'ın yeni eserinin provalarını sürdürmekteydiler. Laetitia'nın hayatı, tiyatro sahnesinden ve Lorenz'den oluşuyordu. Cebindeki mektubu da ezbere biliyordu: "Provalar sensiz çok tatsız geçiyor. Seni seviyorum. Geri dön!" Burada, Gleiwitz'le Ratibor'un arasındaki bu yerde, ailesinin ihtiyaçları onu adeta söndürüyordu; hayatı, sevdiği adam, soluk gölgelere dönüşmekteydi. İnsan ölmekte olan ablasına verdiği sözden dönebilir miydi? Lorenz'in mektubunu avucunda buruşturup top haline getirdi.

Başını eğmiş, gözlerini onun ayaklarına dikmişti. Oskar karısının yatak odasından çıktığında, eli saatinin kösteğindeydi. Hiçbir şey söylemedi... ama Laetitia anlamıştı. Elini uzattı, o da kollarını açıp onu kucakladı, kendine çekti.

"Çocukları getir," dedi sonra.

"Çocukları mı?"

"Elisabeth'le Richard annelerine veda etmeli!"

"Ama o öldü!"

"Laetitia, lütfen..."

Laetitia hızlı adımlarla uzaklaştı.

* * *

¹ Berlin'in ünlü tiyatro topluluğu Özgür Sahne. (Y.N.)

Bebek kız Magda çabucak büyümeye başlamıştı. Oskar ona bayılıyordu. Elisabeth'le Richard da bayılıyorlardı. Franziska'ya çok benziyordu ama büyüdükçe o işlek zekâsını daha çok Laetitia'dan aldığı anlaşılıyordu.

Lorenz'in mektubu bumburuşuk, ceplerden birinin dibinde unutulup gitmişti. Laetitia ona cevap yazmayı bir türlü göze alamamıştı. Franziska'nın ölümünden sonra birkaç hafta boyunca salon pencerelerinden köknarlı yola dalgın bakışlarla bakıp durmuş, hayalinde o görüntüye Lorenz'in yüzünü oturtmuş, derken o yüz büyümüş, büyümüş, kendi yüzüne kapanmış, Laetitia her seferinde bayılır gibi olmuştu. Eğer beni seviyorsa, bir yolunu bulur, diye düşünüyordu. Oskar benimle evlenmeye kalkışana kadar en az bir yıl geçerse nasılsa. Ama öyle olmadı.

“Ne bekliyorsun?” diye soruyordu Oskar.

Laetitia bu sorunun gerisinde kötü niyet sezmekteydi. Sanki durumu o da biliyormuş gibi. Biliyordu aslında. Lorenz'den gelen mektuplardan iki tanesini yakalamış, el koymuştu. Laetitia içinden, Lorenz beni gerçekten seviyor olamaz, diye düşünmekteydi. Oskar'a, sadece ismen karısı olmak şartıyla kendisiyle evlenebileceğini söyledi. Oskar söz verdi. Ama evlenmelerinden birkaç ay sonra sabırsızlanmaya başladı. Laetitia onun çocuğunu doğurma fikrine hiç dayanamıyordu. Üç yıl boyunca gebe kalmamayı başardı, ama bunu sürdürmedi. Sonunda Oskar'ın üç kızı arasında en güzeli olan Hannah doğdu.

Magda o sıra henüz dört yaşında olduğu halde kendini Hannah'dan sorumlu hissediyordu. Onun meleksi yüzünü ilk gördüğü andan başlayarak. Daha sonra Hannah, düşüp dizini sıyırıldığı, bebeğini kırdığı zaman Magda'ya koşar oldu. Bir tek kere çıkış yaptı Magda'ya:

“Benim annem senin annen değil. Senin annen öldü.”

“Biliyorum!” dedi Magda. Bunu öyle kesin bir sesle söylemişti ki, Hannah konuyu bir daha hiç açmadı.

Aslında ikisinin de annesi yok sayılırdı. Küçük kızlar Laetitia'nın yanındayken gözleri hep yerdeydi. Bazen azarlıyordu Laetitia onları. Oskar duyarsa, Franziska'nın hiçbir zaman sesini yükseltme gereğini duymadığını söylüyordu. Elisabeth büyüdükçe, küçük kızları oyalayacak bir şeyler bulabilmeye başlamıştı.

Laetitia'nın açıkça belli olan mutsuzluğu Oskar'ı da baskı altına almaktaydı. Ablası Rebecka'nın yaşadığı Berlin'e bir gidişinde Laetitia'yı da götürmeyi önerdi. Ama Laetitia, o kentin bir zamanlar o kadar sevdiği sokaklarında Oskar'ın karısı olarak dolaşmayı düşünemiyordu bile... ya eski arkadaşlarından birine rastlarsa? Ya da Lorenz'e? Oskar'ın Berlin dönüşü okuyup bir kenara bıraktığı bir *Vossische Zeitung* gazetesinde, eski sevgilisinin resmini görmüştü. Gerhard Hauptmann'ın yeni oyunu *Die Weber*'de¹ Lorenz başrol oynuyordu. Fotoğrafın alt yazısı, kadın başrol oyuncusuyla evlendiğini duyurmaktaydı. Kadının resmi de onunkinin yanındaydı. Laetitia gazeteyi odanın öbür tarafına fırlattı. Oskar dışarda giderek daha çok zaman geçirmeye başlamıştı. Gleiwitz'de, düğme fabrikasına yakın yerde kiraladığı evde kalıyordu. Nerede kaldığı Laetitia'nın umurunda bile değildi, yeter ki kendisine yakın olmasın!

Bir keresinde Oskar, fabrika müdürüyle karısını, hafta sonunu geçirmek üzere konuk olarak getirmişti. Laetitia odasına kapanarak tepki verdi. Oskar çok kızmıştı. Ev sahibesi rolünü genç Elisabeth üstlendi, çok da başarılı oldu. Küçük kızlar, müdürün kendilerine verdiği düğme örneklerini pek sevdiler. Her tür düğme vardı: gümüş, bakır, pirinç, bağa, mine, cam. Magda'yla Hannah düğmelerini Laetitia'ya gösterdiklerinde, o

¹ Dokuma İşçileri. (Y.N.)

başını çevirdi.

Ev adeta esrarengiz bir sessizliğe gömülmüştü. Richard okula gitmiş, Elisabeth İsviçre'ye, "finish-ing"¹ okuluna gönderilmişti. Magda ile Hannah, daddlarıyla birlikte apayrı bir hayat yaşamaktaydılar. Oskar eve pek seyrek geliyor, ama Laetitia'ya ne kadar güzel bir evde yaşamakta olduğunu, herkesin ona nasıl imrendiğini tekrar tekrar söylemekten geri kalmıyordu.

Laetitia kendisine kimin imreneceğini düşünemiyordu. İnsanlarla tanışmak için hiçbir çaba göstermiyor, arayanları asla geri aramıyordu. Hayatını bir yük olarak görmediği zamanlar, Elisabeth'in atı Cyganka'ya binip dörtnala uçtuğu zamanlardı, o kadar.

Elisabeth İsviçre'ye doğru yola çıkarken, gözlerinde yaşlarla ona, "Atıma anlayışlı davran," demişti.

Laetitia da çok seviyordu atı... ama tepelerde dörtnala giderken, atı fazla zorlamamak pek aklına gelmiyordu. Kendini kısırağın sırtında bulunca, Lorenz'le birlikteyken tattığı o *birleşmişlik* duygusunu yaşıyordu.

Bu gezilerin birinden dönüşte, evin pencerelerinden içeriye güneş dolduğunu gördü. Şöminede odunlar çıtır çıtır yanıyor, dakshant² cinsi köpekleri Karlchen, ateşin önüne kıvrılmış uyuyordu. Salona kahve ve erikli kek getirildi. Laetitia kendini neredeyse mutlu hissediyordu. Yeşil ebru kapaklı defterini alıp yazı yazmaya koyuldu. "Teşekkür ederim, Lorenz," diye başladı yazısına. Aslında bunca yıldan sonra onunla temasa geçecek değildi. Kendisi nasıl eski Laetitia değilse, o da eski Lorenz olmayacaktı nasılsa. Ama ablasına söz verdikten sonra ortaya çıkan öteki benliği devreye girdiğinden bu yana düşünmeye bile cesaret edemediği,

¹ Genç kızlara konuşma, görgü kuralları, davranış biçimi vb.nin öğretildiği "hanımefendilik" okulu. (Y.N.)

² Kısa bacaklı bir cins Alman köpeği (Dachshund). (Y.N.)

eskiden var olmuş olan o iki genç insanın varlığından bazı anıları korumak istiyordu. “Görev” sözünün ardında bir acılık, bir suçluluk gizliydi. Oskar’ın yatağına gelmesine izin vermek, onun çocuğunu doğurmak, bir zamanlar uğrunda yaşadığı her şeyden koparmıştı onu. Küçük Hannah’ya, o cıva gibi, cin gibi çocuğa baktıkça, içinden “benim çocuğum” demek gelmiyordu. Doğum sancuları başladığında ona destek olan da yine Lorenz’in hayali olmuştu. Acaba Lorenz’in de çocukları var mıydı?

Dakshant uykusunda titredi, Laetitia yazmayı sürdürdü. Ömrünün sonuna kadar sürdürebilecek miydi yazmayı? İçini çekti. Bir boşalmaydı o iç çekişi. Bir tür kendine geliştirdi. “Senden bir çocuk doğursam, onu çok sevebilirdim, Lorenz, öyle bir..” Yanakları şöminedeki ateşin sıcağından alev alev, tam “güven” diye yazacaktı ki, kapı açıldı, Oskar’ın kocaman elini göğsünde hissetti.

“Çok güzel görünüyorsun, tatlım!” Oskar kalemi ve defteri onun elinden aldı.

Laetitia’nın yanakları daha da kızardı. Ayağa kalktı, defteri onun elinden kapmaya çalıştı. Oskar soluk soluğa, defteri odanın karşı tarafına savurdu. Ama Laetitia’yı kendisine doğru çekmesine fırsat kalmadan, karısı şöminenin demirini kapmış, ona vurmaya başlamıştı. Bunu adam yere devrilene kadar sürdürdü. Arkalarında açık duran kapıda, beş yaşındaki kızları Hannah durmuş, olayı seyrediyordu.

* * *

Oskar kendine gelince, ikinci karısını Breslau’da ki bir akıl hastanesine kapattırdı, evi satışa çıkardı, Berlin’in Tiergarten’inde geniş bir daire tuttu, işlerinin düzenini değiştirdi, düğme fabrikasıyla ilişkisini sadece finansal düzeye indirdi. Yakında Richard büyür, işle-

ri o ele alırdı. Bu arada, fabrika müdürü nasılsa durumu idare ederdi.

İsviçre'den geri çağrılan Elisabeth, babasının neden tüm aileyi köklerinden sökmeye karar verdiğini bir türlü anlayamıyordu. Laetitia ile arasında geçenleri ona pek üstünkörü anlatmıştı. Sırf kendisine öfkelenmiş diye onu tımarhaneye kapatmış olabilir miydi gerçekten? Herhalde böyle bir neden, bu sonucu getirmeye yeterli olmamalıydı. Elisabeth, babasıyla üvey annesi arasında bir şeylerin tam yolunda olmadığını her zaman hissetmişti. Üvey annesi aynı zamanda teyzesiydi tabii. Elisabeth hayvanları seven birine kalbinin kapılarını asla kapatamazdı. Laetitia onların evine geldiği andan beri, en çok sevdiklerinin köpekle at olduğu apaçık ortadaydı. Oskar, yüzündeki korkunç çürüklerin nedenine ilişkin bir şey söylemiyordu. Bir yanağına neden kalın bir plaster yapıştırılmış olduğunu da anlatmıyordu.

“Kaygılanma, iyileşiyor, yaralar güzelce kapanıyor,” demekle yetinmişti.

Richard'ın okulu bırakıp gelmesi istenmemişti. Oskar, “Doğrudan Berlin'e gelir,” demişti.

“Ama herhalde o da isterdi buraya...” Elisabeth kardeşinin bu eve veda etmek isteyeceğinden emindi, ama bu da babasına söylenebilecek bir şey değildi. Oskar bir an önce buradan ayrılmayı kafasına koymuştu.

Taşınma işlerinin yolunda gitmesini sağlamakla fazlaca meşgul olan Elisabeth, başlangıçta Hannah'ı Laetitia'nın odasında, çıt çıkarmadan otururken gördüğünde, eşyaların dışarı taşınmasını, halıların kıvrılıp rulo yapılmasını seyredişinde bir acayiplik sezmemişti. Ama küçük kız, oda boşaldıktan sonra bile oradan çıkmak istemiyordu. Dadısı onu ikna etmeyi başaramayınca, kucakladığı gibi alıp kapıya yönelmiş, kız haykırmaya başlamış, bu sefer köpek havlamaya

koyulmuştu. İşte o zaman bu işte bir terslik olduğunu Elisabeth de hissetmişti.

Oskar koşarak gelmiş, “Çocuğu kontrol edemiyor musun! Şu lanet olası köpeği de yolun üstünden çek!” diye bağırmaya başlamış, her şeyi daha beter etmişti.

Dadı ruhsuz bir reverans çakmış, Hannah başını babasından uzağa çevirip ağlamayı sürdürmüştü.

Elisabeth babasına, “Ne olmuştu bu odada?” diye sordu, ama onun cevabını beklemeden sözünü sürdürdü: “Baba, bir ara gelip seninle konuşmak istiyorum.”

Bir anda, artık ondan korkmaz olmuştu. Elisabeth ilk defa olarak kendi benliğiyle yüzleşiyordu. Evet, babasını sevdiği doğrudu, ama o sevgiye her zaman biraz da korku karışmıştı. Şimdi korku artık yoktu. O anda babasını çaresiz bir sakar olarak gördü. Yüzündeki çürüklerle, acınacak biri.

Oskar büyük kızına şaşkın bakışlarla baktı. Ona emir vermeye alışkındı... kadınların kendisine itaat etmesine alışkındı.

“Pekâlâ, bir ara gel,” dedi, Hannah’nın sürüp giden çığlıklarını duymamak için iki elini kulaklarına kapattı.

Elisabeth sesinde yepyeni bir otoriteyle dadıya, “Şimdi gidebilirsiniz,” dedi.

Yalnız kaldıkları anda Hannah hemen Elisabeth’e koştu, ağlayarak yüzünü onun eteklerine gömdü: “Anne, anne, anne...”

“Üzülme canım, ağlama. Annen yakında gelecek.” Elisabeth çocuğu avutmaya çalışırken, bu söylediğinin yalan oluşundan rahatsız değildi. Bazen sözcükler kendi başlarına bile tedavi edici etki gösterirdi. Belli zamanlarda o sözlerin söylenmesi gerekirdi... arkası gelmeyecek olsa bile.

Hannah kendini Elisabeth’in eteklerinden sıyırdı, kaskatı kesildi, yeniden ağlamaya, çığlıklar atmaya koyuldu.

“Annemi istemiyorum, korkunç, kötü anne, babama vurdu, istemiyorum...” Hannah hıçkırarak hıçkırarak ağlamaya koyulmuştu. “İstemiyorum... istemiyorum...”

Elisabeth annesinden kalma dantelli mendilini çıkardı, Hannah'nın gözlerini sildi. Hannah mendili onun elinden aldı. “Kendim silerim!”

Elisabeth onu alnından öptü.

Birlikte köknarlı yola çıktılar. “Bakalım ormanda böğürtlen bulabilecek miyiz, ister misin?”

“Haydi,” dedi Hannah. “Ben sepetimi getireyim.” Dönüp eve doğru bir koşu kopardı.

Bu olaydan kısa bir süre sonra Berlin'e taşındılar. Atı Cyganka'yı bırakıp gitmek Elisabeth'in yüreğini burkmuştu, ama en azından köpeği yeni eve getirebilmek için babasından izin koparmayı başarmıştı.

EVA TUCKER

BERLİN BİR MOZAIK

ROMAN

Berlin doğumlu İngiliz yazar **Eva Tucker**'ın yeni romanı *Berlin Bir Mozaik*, bir ailenin yirminci yüzyılın başından sonuna uzanan çalkantılı öyküsünü anlatıyor. Büyük evler, sabah kahveleri, konserler ve tiyatrolar, dinsel tartışmalar, sanatsal başkaldırıları, bohem aşklar ve siyasal kargaşa... Büyük bir burjuva ailenin, hepsi farklı özellikler taşıyıcıları da uyum içinde yaşayan bireyleri... Bu kapalı dünyanın ötesinde, yüzyılın en büyük trajedisi, II. Dünya Savaşı'nın aileyi parçalayıp bambaşka kamplara sürükleyişi...

Tucker, nerdeyse yüz yıllık bir aile öyküsünü olağanüstü bir sürükleyicikle anlatıyor. Uzun yıllar İngiliz PEN Derneği'ne bağlı Hapisteki Yazarlar Komitesi'nde görev yapmış olan Tucker, yalnızca büyük bir ailenin fırtınalı yaşam öyküsünü değil, Berlin ve Almanya'nın yirminci yüzyıl boyunca yaşadıklarını da dile getiriyor. Soluk soluğa okunacak bir roman.

KAPAK RESMİ: EDVARD MUNCH

ISBN 978-975-07-0851-0

9 789750 708510

<http://www.canyayinlari.com>